

آسیب شناسی زیارت

با تمرکز بر زیارت رضوی

(از گردشگرتا زائر)

www.ketab.ir

محسن محمدی

سرشناسه: محمدی، محسن، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور: آسیب‌شناسی زیارت، با تمرکز بر زیارت رضوی، از گردشگر تا زائر / محسن محمدی.
مشخصات نشر: مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۲۷۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۰۵۰۱-۸.
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.
عنوان دیگر: از گردشگر تا زائر.
موضوع: زیارت و زائران -- ایران -- مشهد -- جنبه‌های اجتماعی.
موضوع: علی بن موسی علیه السلام، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۳ ق. -- زیارت.
موضوع: زیارت و زائران -- ایران -- مشهد.
موضوع: گردشگری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.
موضوع: گردشگری -- جنبه‌های مذهبی.
شناسه افزوده: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ناشر.
رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۷۶۷۲.
رده‌بندی کنگره: BP ۲۶۲/۲.
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۷۵۲۰۲۰۳.

(بازار کتاب مشهد)

www.ketab.ir

بنایان و روش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی

آسیب‌شناسی زیارت

با تمرکز بر زیارت رضوی، از گردشگر تا زائر

محسن محمدی

ارزیاب: دکتر محسن نوقانی

ویراستاران: سید جلال قیامی میرحسینی، مصطفی جلیلیان مصلحی

حروف‌نگار: محمود رسولی

طراح جلد: نیما نقوی

چاپ اول: ۱۴۰۰ / ۳۰۰ نسخه، وزیری / بها: ۳۸۴۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۷
مقدمه.....	۹
بخش اول: کلیات.....	۱۳
بیان مسئله.....	۱۳
مفهوم شناسی (چارچوب مفهومی).....	۱۷
۱. زیارت.....	۱۷
۲. توریست (گردشگر).....	۲۳
۳. گردشگری دینی.....	۲۶
جایگاه و اهمیت گردشگری در اسلام.....	۳۴
۱. گردشگری در قرآن.....	۳۵
۲. گردشگری در سیره پیامبر و اهل بیت علیهم السلام	۴۱
۳. وجوه گردشگری در اسلام.....	۴۵
۴. برخورد با گردشگران.....	۵۳
بخش دوم: گردشگری دینی در ادیان دیگر.....	۵۵
گردشگری دینی در مسیحیت.....	۵۵
دیدگاه کلیسای کاتولیک در مورد گردشگری.....	۵۶

۵۷	سفرهای زیارتی در یهود
۵۹	زیارت‌های نوستالژیک
۶۱	بودیسم و سفرهای زیارتی
۶۳	زیارت در آداب و رسوم سیک
۶۴	گردشگری در هندوئیسم
۶۶	جمع‌بندی
۶۸	بخش سوم: زیارت و گردشگری دینی
۶۸	زیارت مهم‌ترین انگیزه در گردشگری دینی
۷۱	بررسی ارتباط زائر و گردشگر (بررسی دیدگاه‌ها در ابعاد و ماهیت گردشگرانه زائر)
۷۲	دیدگاه اول: نظرگاه‌های همگرایانه
۷۵	دیدگاه دوم: نظرگاه‌های واگرایانه
۷۹	دیدگاه سوم: نظرگاه‌های طیفی / پیوستاری
۸۱	بررسی رابطه زیارت و گردشگری در زیارت رضوی
۸۵	وضعیت رو به رشد گردشگری دینی در جهان
۹۰	بخش چهارم: آثار و ابعاد گردشگری دینی
۹۰	ابعاد فرهنگی-اجتماعی
۹۰	گردشگری میراث
۹۲	تعامل میان فرهنگی و آشنایی با سایر فرهنگ‌ها
۹۵	گردشگری دینی و تعامل میان فرهنگی
۹۷	حفظ و تقویت فرهنگی
۹۹	ابعاد اقتصادی
۱۰۰	آثار اقتصادی گردشگری

اقتصاد گردشگری دینی	۱۰۲
اقتصاد گردشگری دینی؛ مطالعه موردی زیارت رضوی	۱۰۳
اقتصاد گردشگری دینی؛ مطالعه موردی حج	۱۰۴
ابعاد دینی - معنوی	۱۰۹
تقویت هویت تمدنی	۱۱۰
تقویت باورها و الزامات دینی	۱۱۲
بخش پنجم: مقایسه تطبیقی زیارت رضوی و گردشگری	۱۱۶
مقایسه تطبیقی زیارت و گردشگری از جهات دانشی (شناختی)	۱۱۶
۱. معرفت شناسی	۱۱۶
۲. هستی شناسی	۱۲۰
۳. جهان شناسی	۱۲۶
جایگاه شناخت در گردشگری و زیارت با تکریم زیارت امام رضا (ع)	۱۳۴
مقایسه تطبیقی زیارت و گردشگری از جهات گرایش	۱۴۳
۱. فراغت، لذت و تفریح	۱۴۳
۲. قداست	۱۵۶
زیارت و قداست	۱۵۶
مقایسه تطبیقی قداست در گردشگری و زیارت	۱۵۸
مقایسه تطبیقی زیارت و گردشگری از جهات رفتاری	۱۶۷
۱. معنویت	۱۶۷
مروری بر برنامه معنوی زیارت و زیارت رضوی	۱۷۹
طلیعه دعوت؛ توفیق زیارت	۱۸۰
عزم و اراده؛ تهیه مقدمات زیارت	۱۸۰

مقدمه

مناسک در کنار عقاید و اخلاق از مهم‌ترین اجزای دین است. البته مناسک به عنوان کالبد و ظاهر دین از مبانی اعتقادی بهره برده و با اخلاق ممزوج است. مناسک شامل عبادات و آیین‌ها و شعائر دینی است که فقه متولی سامان دادن آن است. مناسک که برخی از آن‌ها واجب و برخی دیگر آن مستحب است، هم ارتباط انسان با خدا را در برمی‌گیرد و هم ارتباط انسان با سایر انسان‌ها را.

یکی از مهم‌ترین مناسک دینی که در همه ادیان بروز و ظهور دارد و از ابتدا همراه ادیان بوده، زیارت است. زیارت حول اماکن مقدس و مزار اولیای الهی شکل می‌گیرد و نقطه اتصال انسان به ماورای این دنیاست.

انسان مدرن با کنار گذاشتن دین از عرصه اجتماعی، دین‌داری جدیدی را تجربه کرد که فردگرا و مناسک‌گریز بود و با حذف خدا از ساحت مبانی معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی‌اش، قداست و معنویت را چهره‌ای انسانی و زمینی بخشید. در این بین، زیارت نیز به ظواهر اماکن و در ضمن بهره‌مندی از طبیعت و حداکثر در ذیل گفتمان فرهنگی و دین‌پژوهی قرار گرفت.

ایده اصلی این کتاب این است که زیارت و گردشگری در هیچ یک از لایه‌ها و مراتب با یکدیگر قابل تطبیق نیستند، بلکه در مقابل هم قرار دارند. بر این اساس، ورود الگوهای گردشگرانه در عرصه زیارت، آسیب بسیار بزرگی به فرهنگ زیارت است که فقط ظاهری از زیارت را باقی می‌گذارد و از آثار و محتوای آن به شدت می‌کاهد.